

Земляк-мистець серед індіанських пралісів

Куди не кидає доля наших людей! Як вона химерно каже їм братись серед чужого середовища, серед зовсім далекої їм культури за працю, на яку вони ніколи не зважились би, залишившись у рідному середовищі! Ще дивніше, коли нараз чуємо про мистецьку працю людини, яка провела половину життя на рідній землі, ніколи і не пробуючи своїх сил у тому напрямку.

Перед нами вирізки з різних бразилійських часописів у португальській мові, що їх прислав нам один із наших письменників, який від літ живе на чужині. Вирізки ці кажуть про виставу творів досі невідомого нам земляка Антона Корша (справжнє прізвище Коршнівський) у Сан-Паулю. Деякі старші громадяни пригадують собі Коршнівського з Раштатського табору, де звертав увагу своєю оригінальною вдачею; тоді займався він живо руханкою. Численні репродукції різьб дода-

пробудився у ньому талант.

Ось кілька голосів преси, які перекладаємо дослівно: „У суботу 13 VI. 1936 у сальонах Палати під Аркадами відкрили велику виставу різьб і малюнків п. Антона Корша та О. Мадурейри. А. Корш належить до категорії незвичайно цікавого типу артиста та обсерватора. Ріжні рідкі речі, які він виставляє у Палаті, належать до його багатой збірки, яку він зібрав у стеях С. Катерини та Парани підчас своїх десятилітніх розшуків серед праці. Всі ці речі зробив він з коренів, стовбурів і галуззя різної уже вмерлої деревини — щоб не різати живої — нашої рістні. Ті його цікаві твори належать до мистецтва самої природи; мистець дещо в них змінив, дещо додав, оформив і назвав їх — ось і все, що у висліді дало чудовий і досі небачений твір.

Пан А. Корш — учасник великої війни; три роки був у німецькому полоні, а коли з нього вернувся — вступив до української армії як старшина у ранзі капітана. Разом з українською армією боровся він проти большевиків три роки, а пізніше виїхав до Бразилії, де почав мистецьку працю, висліді якої у більш як 300 предметах виставлені в Сальоні Палати під Аркадами. Деякі з цих предметів уже в перший день відвідувачі закупили; це найкращий доказ, що мистецтво А. Корша справді у високій мірі нове і гідне уваги.“

Після цього йде опис, як виглядало свято відкриття, далі переказаний зміст промови А. Корша.

„А. Корш, попросивши слова, промовляючи нашою мовою, висловив простими словами культурної людини низку думок про свої мистецькі досліди в наших пралісах; розказав він, як відкрив своє мистецтво, згадавши про одного індіанця, який мав палицю із ручкою, що уявляла мініятур-

ну людську голову, яку вирізьбила сама природа; індіанець зробив штучно тільки прорізь рота.“ (Correio de Sao Paulo, 15 VI 1936).

У другій рецензії читаємо: „Про п. Корша ми вже писали з попередніх статей. Це незвичайний мистець, що знає наші пущі, чудовий обсерватор природи.

Антін Корш.

За 10 років він перейшов бразилійські пущі; був в Амазонії, Парані, зжився ближче з індіанцями, підглядав життя бразилійського пралісу і звідти приніс в осередок нашої цивілізації архитвори мистецтва: різні форми людського та тваринного світу, — форми, де повно життя, які викликають надзвичайне зацікавлення. Все те багатство зроблене з різних частин нашої рістні — з коріння, галуззя та стовбурів дерев.“ (Diario Popular 16. VI. 1936).

Бразилійський денник називаючи А. Корша „ловцем незвичайних творів природи“ вважає за найкраще передрукувати одну критику про нього з одного часопису в Ріо-де-Жанейро.

Антін Корш.

Музика.

„Я відчув, коли опинився в робітні Корша божеське тремтіння, яке викликає в людській душі Краса, особливо, коли вона об'явила себе в надзвичайній і небаченій формі. Передімною стало на весь ріст нове, захопливе мистецтво. Мені стало свідомо, що маю перед собою висококваліфі-

кованого мистця, якого ніхто не знає. Його твори зроблені в дереві. Для своїх образів використовує він усякі лінії, рисунки, плями тощо, на які така багата бразилійська рістня, особливо одне дерево, що зветься імбуй. Він бере нпр. якусь дощину з того дерева, покладе на ній якусь риску чи плямку, зробить ніс, око чи руку, і готове: — перед вами твір, якби з казки, що примушує вас думати про загадку або злочин. У цій своїй праці мистець старається схопити головну ідею, яку природа вклала в той чи інший свій твір, зазначити найважливіші моменти твору, дбайливо уникаючи, щоб не накидати природі свою волю, свої думки, тощо. У цьому головна властивість того цікавого і суттєвого мистецтва. Те саме можна сказати і про його різьби. Візьме він якийсь сплет коріння, якийсь корч, якісь зрослі парістки, там щось обітне, там переставить, доробить і ось перед вами якесь створіння з мітології, з легенди, якась гадюка чи домовик. При всьому тому його мистецька візія вникає в найтемніші закутини тих намірів природи, що ними кермують закони її відвічної творчості.

У загальних своїх рисах мистецтво Корша примушує людину задуматись над творчістю природи, над її таємницями, фантазмами, релігією та літургією.

Це мистецтво пригадує нам фантазію Фльобера, яку він поклав перед св. Антонієм на скаменіlosti Тебаїди; воно зосереджує в собі символізм з Патмосу і всю фантастику байкарів. Утомлені нашою дійсністю, наші хмародерами, почуваємо себе добре в цьому реальному світі, в цій стратосфері абстракції та естетичних снів, де нема нічого ані з футуризму, ані з кубізму, а в яких, завдяки впливові природи панує чудова творчість.

Перед неодним його твором

мистець не може сказати, як колись сказав Мікельанджельо „Говори!“, ні, краще підходило б тут слово „Мрій!“.

У часописі „O Estado de S. Paulo“ находимо довгу статтю мистецького критика, Монтеїро Льобато, який прирівнює твори Корша до різних давніх мистців голяндських, флямандських та німецьких, добачуючи у потворуватих формах природи риси подібні до середньовічних візій. Є там натяки на Мемлінга та Дюрера і розяснення, як своєрідний примітивізм можна погодити з переходом до модерного мистецтва Архипенка. Згаданий критик називає твори Корша великою новиною і його виставу за сновком винахідної праці. Він заявляє, що його збірка повинна б залишитись у музеї Іпіранга на доказ величезних скарбів розсіаних довкола в цьому краю. Хто знає трохи латини, трохи фран-

Антін Корш.

Діана.

цузької чи італійської мови, може віднайти бодай у цих поодиноких словах те признание, яке нам на жаль тяжко перевірити: „Antonio Korch positivamente operou um milagre de novidade. Sua exposição nao lembra qulquer parte do mundo, como ainda se revela a mais curiosa, a mais fecunda em suggestoes que possamos imaginar“.

М. Р.

Антін Корш.

Торзо жінки.

ні до каталогу вистави дають нам тільки приблизне поняття про ці твори. Як довідуємось із заміток про мистця — це людина військова, колись учив у військової школі старшин на Україні. Революційні події казали йому шукати щастя за морем і серед мандрівок по екзотичних країнах